

Initiativärende; fråga om en socialnämnd kan anlita ett privat vaktbolag för att ombesörja transport av en ungdom som är omhändertagen enligt LVU

Beslutet i korthet: En socialnämnd hade beslutat att en ungdom som var omhändertagen enligt LVU skulle omplaceras från ett familjehem till ett ungdomshem. Nämnden begärde biträde av polis för att genomföra transporten (s.k. handräckning). Polisen meddelade att man inte avsåg att lämna något biträde. Nämnden anlidade då ett privat vaktbolag för transporten.

Eftersom de väktare som medverkade utförde bevakningsuppgifter under resan innefattade nämndens uppdrag till bolaget myndighetsutövning. Det krävs stöd i lag för att en myndighet ska få överlämna en förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning till ett privat bolag. När det gäller handräckningsåtgärder enligt LVU finns det varken i LVU eller i någon annan lag något sådant stöd. Uppdraget till vaktbolaget var således inte förenligt med gällande rätt. På grund av de speciella omständigheterna i ärendet uttalas dock i detta fall inte någon kritik mot nämnden.

Initiativet m.m.

I en anmälan till JO framfördes klagomål mot socialtjänsten i Kramfors kommun angående handläggningen av ett ärende avseende AA. Sedan bl.a. vissa handlingar i det aktuella ärendet hos socialtjänsten hämtats in fann jag inte anledning att fortsätta utredningen och ärendet avslutades (JO:s beslut den 14 september 2012 i dnr 3202-2012).

Av de inhämtade handlingarna framgick att AA vårdades enligt 3 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, och att kommunen vid en omplacering av honom den 8 april 2011, från ett familjehem till Statens institutionsstyrelses (SiS) ungdomshem Eknäs, anlitat ett privat vaktbolag för att utföra transporten.

Jag beslutade att utreda förutsättningarna för kommunen att anlita ett privat bolag för att utföra transporten av AA.

Utredning

Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden (BAS-nämnden) i Kramfors kommun anmodades att komma in med ett yttrande beträffande transporten av AA. Nämndens socialutskott anförde i ett remissvar bl.a. följande.

Yttrande

I anslutning till att BAS-nämndens ordförande fattade beslut om att omplacera AA jml 11 § LVU från familjehemmet till SiS ungdomshem begärdes polishandräckning för att flytta AA till ungdomshemmet utanför Enköping. Anledningen till begäran om polishandräckning var den hotbild som vid rådande tillfälle rådde mot ansvariga socialsekreterare. Det var därmed helt uteslutet att socialtjänsten själva skulle kunna ombesörja transporten. Samma förhållande bedömdes gälla även familjehemsföräldern. Handräckningsbegäran sändes till Polismyndigheten i Jämtlands län eftersom AA var familjehemsplacerad där. Ansvariga socialsekreterare vid socialtjänsten fick via telefon besked om att polisen ej avsåg att verkställa transport. Polisen hänvisade till deras reglementen och lagstöd som de uppgav säger att polis är skyldig att biträda socialnämnden med transport av omhändertagna ungdomar endast då det avser verkställighet vid första omhändertagandet samt flyttning från en institution till en annan. Då detta ej var fallet i vårt ärende frånsade sig polisen allt ansvar.

Polisen hänvisade istället socialtjänsten till att kontakta ett privat vaktbolag, som Östersund kommuns socialtjänst brukade anlita. Ansvarig enhetschef kontaktade även vakthavande befäl vid polisen via telefon gällande frågan och fick samma besked som socialsekreteraren fått. Vakthavande befäl hänvisade till polisens egna jurister för ytterligare klarlägganden. Då nämnden bedömde att det ej fanns tid för att ytterligare utreda ansvarsförhållanden samt att det var av stor vikt att omplaceringen verkställdes snarast bestämde enhetschef och områdeschef att ge uppdraget till det privata vaktbolaget PD-Bevakning AB. Med anledning av den hotbild som vid detta tillfälle även rådde mot en enskild polisman blev vaktbolaget av vakthavande befäl vid polisen starkt rekommenderad att vara 3 vaktare vid transporten. Detta var enligt vaktbolaget mycket ovanligt men varken de eller socialtjänsten fann skäl till att ej följa rekommendationen. Socialtjänsten i Kramfors fann i denna uppkomna situation ingen annan möjlighet än att anlita det av polisen rekommenderade vaktbolaget för att ombesörja flyttningen av AA från familjehemmet i Jämtland till SiS Ungdomshem Eknäs utanför Enköping. BAS-nämnden har ej erhållit ett skriftligt avslagsbeslut från Polismyndigheten.

Bedömning

Av utredningen framgår att BAS-nämnden bedömde att polis skulle medverka vid omplaceringen av AA från familjehemmet till ett särskilt ungdomshem. Nämnden lämnade därför en begäran om biträde (s.k. handräckning) till polisen, som dock svarade att man inte avsåg att utföra transporten.

Jag vill inledningsvis peka på bestämmelsen i 43 § 2 LVU. Av denna följer att polisen ska lämna biträde för att på begäran av en socialnämnd eller någon ledamot eller en tjänsteman som nämnden har förordnat genomföra beslut om vård eller omhändertagande med stöd av LVU.

En flyttning av en ungdom som vårdas med stöd av LVU från ett familjehem till ett särskilt ungdomshem är normalt sett ett led i genomförandet av beslutet om vård enligt LVU av den unge. Omständigheterna i det här fallet var sådana att nämnden hade rätt att med stöd av 43 § LVU begära biträde av polisen för transporten (jfr t.ex. JO:s beslut den 8 februari 2010 i dnr 3134-2009).

När det stod klart att polisen inte skulle hjälpa till, lämnade nämnden i uppdrag till ett privat vaktbolag att utföra transporten. Mina uttalanden begränsas till frågan om det fanns rättsligt stöd för den åtgärden.

Utgångspunkten för prövningen är 12 kap. 4 § andra stycket regeringsformen. Där stadgas att förvaltningsuppgifter kan överlämnas åt juridiska personer (t.ex. ett bolag) och enskilda individer. Om uppgiften innefattar myndighetsutövning, får ett överlämnande göras endast med stöd av lag.

Av utredningen framgår att den hjälp som nämnden ansåg sig behöva vid omplaceringen av AA avsåg de särskilda tvångsbefogenheter som handräckningsbestämmelsen i 43 § LVU omfattar, dvs. i praktiken möjligheten att vid behov kunna genomföra den aktuella transporten med tvång. Nämnden anlidade vaktbolaget för att säkerställa säkerheten under transporten och de väktare som medverkade utförde således bevakningsuppgifter under resan. Det uppdrag som nämnden lämnade till bolaget innefattade därmed myndighetsutövning (jfr prop. 1997/98:95 s. 66). Någon bestämmelse som ger mandat åt en nämnd att vända sig till ett privat bolag för biträde med en sådan handräckningsåtgärd (dvs. myndighetsutövning) finns inte i LVU eller i någon annan lag. Det saknades följaktligen rättsligt stöd för BAS-nämnden att anlita ett privat bolag för att utföra transporten av AA.

Polisens vägran att utföra transporten innebar att nämnden hamnade i ett läge där möjligheten till hjälp med handräckning i enlighet med LVU i praktiken var utesluten på grund av omständigheter utanför nämndens kontroll. Jag har förståelse för att situationen var besvärlig för nämnden, särskilt som det synes ha varit angeläget att snarast genomföra omplaceringen av AA.

Av remissvaret framgår att en tjänsteman vid förvaltningen försökte ”övertala” polisen att godta nämndens handräckningsbegäran. Jag noterar vidare att det var polisen som hänvisade nämnden till att anlita det aktuella vaktbolaget. Även om nämndens uppdrag till vaktbolaget, som framgått, inte var förenligt med gällande rätt finner jag vid en samlad bedömning, på grund av de speciella omständigheterna i det här ärendet, inte tillräckliga skäl för att uttala någon kritik mot nämnden. Jag förutsätter dock att nämnden i framtida ärenden beaktar de uttalanden jag gjort ovan.

Vad som i övrigt har förekommit föranleder inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Jag finner skäl att översända en kopia av detta beslut till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Jag översänder även en kopia av beslutet till Polismyndigheten i Jämtlands län för kännedom.

Ärendet avslutas.